

בס"ד, י"ח באלול תש"ף
7 בספטמבר 2020
תיק מס' 80070

פסק דין

בעניין שבין:

לבין:

בעלת רכב שנסע ברכבו בכביש

בעל רכב שיצא מחנייה

- התובעים

- הנתבע

א. תיאור המקרה

בתאריך 27.6.2017 נסעה התובעת ברכבה. מדובר ברחוב חד סטרי, מעוקל מעט. רכבו של הנתבע חנה בשול הימני במקביל לכביש והוא החל לצאת מן החנייה. ארעה תאונה, ורכבם של התובעים נפגע בצד ימין. כפי שמשתקף מן התמונות שנשלחו לבית הדין, מוקד הפגיעה היה בדופן ימין של הרכב, בחלק הקדמי סמוך לדלת הנוסע שליד הנהג. הדלת נפגעה פגיעה ישירה, ושולי הפגיעה בשריטה לכל אורך הדופן הימנית. חזית הרכב לא נפגעה כלל. ביציאתה מן הרכב התובעת אמרה בנוסח כזה או אחר כי התאונה נגרמה באשמתה. הצדדים החליפו פרטים במהלך היום. התובע פנה לתקן את נזקיו באמצעים המקובלים דרך חברות הביטוח של שני הצדדים. הוא תיקן את רכבו במוסך בסך כללי (כולל הערכת השמאי) של 6,184 ש. התביעה הביטוחית נתארכה זמן רב, למעשה הביטוח של הנתבע לא מוכן לשלם את הנזק, בטענה שהתאונה לא אירעה באשמת הנתבע.

ב. טענות התובעים

אנו תובעים את הוצאות התאונה (6,184 ש"ח. על הסכום יש בקבלות מן המוסך והשמאי). כפי שניתן לראות מן התמונות אין כל פגיעה בחזית הרכב הפגוע, אלא בצדו הימני, וברור אם כן שהנתבע הוא שפגע ברכבו אחר שזה עבר לידו במעלה הרחוב.

העיסוק בתביעה הביטוחית נמרח כבר זמן רב ואני לא מעוניין יותר לעבוד מול חברות הביטוח. התביעה היא לתשלום הנזק, בין אם זה ייעשה באמצעות חברת הביטוח ובסיועו של הנתבע, או מממונו של הנתבע עצמו.

ג. טענות הנתבע

לפני שיצאתי מהחניה הסתכלתי במראות פעם אחת (ואולי אף יותר), תוך כדי היציאה ראיתי את רכבו של התובע נוסע במהירות. בשלב זה לא היתה לי יכולת להגיב בבלימה או בדרך אחרת והתאונה היתה בלתי נמנעת. התובעת הגיחה מאחור במהירות, באופן שלא היה לי זמן תגובה מרגע שזיהיתי אותה, ולמעשה התובעת היא שנכנסה בי. החלק הקדמי-ימני של רכבה נכנס

עמוד 1 מתוך 8

בחלק הקדמי-שמאלי שלי. הנזק לרכב שלי לא היה גדול, והוא כלל את שפשוף הפנס הקדמי בצד שמאל, לכן לא רציתי לתבוע אותה.

כמו כן, בשעת התאונה התובעת יצאה מן הרכב והודתה בפניי שהיא אשמה בתאונה.

התובע הסכים שלא לתבוע ממני את תשלומי הנזק עצמו, אלא שאודה באשמתי אל מול הביטוח, ואשתדל עבורו שיקבל את הכספים שמגיעים לו מן הביטוח. כמוכן שאני אשא באחריות להוצאות של ההשתתפות העצמית.

ד. תשובות התובעים

התובעת מסכימה שהיא נהגה כפי הנראה יותר מהר מן המהירות שהיא רגילה לנסוע בה, אבל היא הדגישה שבדרך כלל היא לא נוסעת בתוך היישוב על יותר מהילוך שני ברכב עם תיבת הילוכים ידנית, לכן גם נסיעה במהירות גבוהה ממה שהיא רגילה אינה מעבר למותר לפי החוק.

התובע טוען, שאם התובעת נסעה מהר באופן שהקשה על הנתבע להגיב בזמן, אזי הפגיעה ברכב של התובעים היתה צריכה להיות בחזית הרכב (כלומר, שהנתבע כבר יצא מן החנייה והתובעת נכנסה בו בנסיעתה ישר).

התובעת מאשרת כי במקום התאונה היא הודתה באשמתה וביקשה סליחה, אבל היא טוענת כעת כי הודאתה ניתנה תחת הלחץ של האירוע, בנוסף למה שהיא מודה גם כעת כי באותה נסיעה היא מיהרה יותר מן הרגיל. בהצטרפות העניינים הללו באותם רגעים, היא לקחה אחריות על האירוע. התובע הוסיף, כי לפי מה שזכור לו הודאתה של התובעת באה גם בתגובה לטענות נחרצות מצד הנתבע כבר במקום התאונה (הנתבע הכחיש זאת).

התובע מכחיש את ההסכמה שבעל-פה שעליה טוען הנתבע, ולטענתו בית הדין מוסמך להורות לנתבע לשלם את כל סך התביעה. ולא כפי שטען הנתבע – שבית הדין יחליט אם עליו להודות באשמה ולחייב את חברת הביטוח לשלם.

דיון

ה. מסגרת הדיון

לפני שניגש לדיון בתשלומי הנזיקין עצמם נבחר את מצב העניינים באשר למסגרת הדיון, אשר כאמור הצדדים נחלקו מהו הסעד המירבי שלגביו הסכים הנתבע להתדיין.

הסכם הבוררות שנחתם בין הצדדים אינו מסוייג, ואינו מגביל את הסעד שבית הדין מוסמך לפסוק. עם פתיחת התיק במזכירות בית הדין, הוגש כתב תביעה והסעד המבוקש בו בו: "נזק לרכב + תשלום לשמאי=6184 ₪". לא מוזכר כי בית הדין מוסמך לדון רק בשאלת האשמה.

אשר על כן אין בידינו אפשרות להגביל את הדיון על סמך טענה שהיו הסכמות שנאמרו בעל פה בעבר, כאשר כעת אין הסכמה בין הצדדים בעניין זה.

עמוד 2 מתוך 8

ובפרט שעל פי דין תורה בכל תאונה ונזק שבאו מכחו של אדם, חובת התשלומים רובצת בראש ובראשונה עליו. אמנם ברוב הפעמים חברות הביטוח משלמות מכח ההסכם שיש בין המזיק או הניזק לחברות הביטוח. אבל אם יימצא שחברת הביטוח לא מעוניינת לשלם מסיבות כאלה ואחרות, והוא חייב בתשלומים על פי דין – ודאי שעליו לשלם (שו"ת משנה הלכות ח' יז סי' קסו; פד"ר מאגר מקוון פס"ד כא אות ג' ידן תשלומי הביטוח).

חשוב להדגיש כאן עניין נוסף. אם היה כתוב בכתב הבוררות שהדיון נסוב על עניין ההודאה אל מול חברת הביטוח, אפשר שבית הדין היה נמנע מלדון בדין זה מבלי לערב נציגות של חברת הביטוח עצמה. וזאת משתי סיבות: א. במסגרת הדיון הזה – למעשה מדובר היה בתביעה של התובע את חברת הביטוח של הנתבע, ובית הדין לא ידון בכך בלי נוכחות של הנתבע עצמו. ב. בהסכם שבין הנתבע לחברת הביטוח חברת הביטוח מתחייבת לשלם עבורו את הנזק במקרים שבהם סף האשמה שונה מן החיוב שיש על המזיק בדין תורה. לכן, ייתכן מצב שבו הנתבע יהיה חייב לשלם על פי דין תורה, אבל הוא לא יוכל להודות לביטוח על 'אשמתו' אלא על פי הקריטריונים של הביטוח עליו הוא משלם.

אשר על כן, בית הדין ידון – בהתאם לכתב התביעה ושטר הבוררות – בשאלה העקרונית אם הנתבע חייב בתשלומי נזקו של הראשון. והנה כי-כן, אם הנתבע יימצא זכאי על פי דין תורה הוא לא יחוייב בתשלום כלל ולא להודות בפני חברת הביטוח על 'אשמתו' בתאונה. ואם הוא יימצא חייב נראה כי עינוי דינו של התובע וריבוי התסבוכת עם חברות הביטוח נעשה מתחילתו שלא כדין ועל המזיק לשאת באחריות לתשלום הנזק שנגרם לרכב ולהוצאות התיקון.

נקדיש את עיקר דיוננו לגוף תביעת הנזיקין, ונלך מן הכלל אל הפרט.

1. הגדרת מעשה הנזק בתאונות דרכים

החיוב על נזקי תאונות דרכים מוגדר כ"אדם המזיק" (על פי שו"ת הרא"ש כלל קא סי' ה; שו"ע חו"מ שעה, ט; ערוך השולחן חו"מ שעה, כ).

נחלקו הראשונים בגדרי שנים שהילכו ברשות הרבים והזיקו זה את זה: לדעת הרמב"ם (חובל ומזיק פרק ו, ועיין מ"מ שם) המזיק באופן זה פטור, אא"כ הלך באופן משונה מהרגיל, שאז הוא מוגדר כ"שלא ברשות". הליכתו שלא ברשות מגדירה אותו כמזיק בכוונה "שזה כמי ששברה בידו בכוונה... זה הרץ חייב מפני שהוא משונה" (שם הל' ח-ט).

ואילו לדעת רש"י (ב"ק מח ע"ב ד"ה הזיקו, וכן דעת הראב"ד הני"ל) די בכך שעשה מעשה בידיים והזיק כדי לחייבו, ואף אם לא ראה או ידע שחבירו בסביבה. משום שהיה עליו לחוש שמא גם חבירו יעשה שימוש ברשות הרבים כמותו.

לכל השיטות, כאשר הניזק שינה ועשה שלא ברשות, והמזיק עשה ברשות – המזיק יהיה פטור, מפני שהניזק פשע בעצמו.

עמוד 3 מתוך 8

כאשר אדם רץ ברשות הרבים אנו מחייבים אותו על נזקים שגרם, אע"פ שמותר לו להיות ברה"ר, משום שמי שנוהג ברשות הרבים באופן חריג ממנהג העולם – הרי הוא כמשתמש ברשות הרבים שלא ברשות' (ואם הניזק מהלך 'ברשות' – הרי הוא כמזיק ברשות הניזק שחייב גם באונס גמור).

בימינו, על מנת לקבוע אם מי מן הנהגים בכביש נהג באופן 'משונה' ו'שלא ברשות' אנחנו נזקקים לתקנות התעבורה שבחוק המדינה. כי הציות לתמרורים ולהוראות החוק הוא המעצב העיקרי של מנהג העולם, וממילא של מי ש'משנה' ממנו ונוהג 'שלא ברשות'; וגם מטעם דינא דמלכותא דינא. כ"כ בספר פתחי חושן (פרק א הערה עא): **"בזמננו, בנוהג במכונית והולך רגל כשמתנהגים שלא לפי חוקי התנועה דינם כהולך שלא ברשות"** (וכ"כ בשערי צדק, י, תשסט עמ' 103 בשם הרב ליאור; הרב יעזר אריאל תחומין יט 'חוקי התנועה ופיצויים על תאונות', באות א' 'התוקף ההלכתי של חוקי התנועה', ובאות ג' 'זכות קדימה בכביש').

ז. ניתוח המקרה שלפנינו

לפי העובדות המוסכמות על שני הצדדים, הנזק אירע כתוצאה מפעולתו של הנתבע אשר יצא מהחנייה וניסה להשתלב בכביש. מצילומי התאונה נראה בבירור כי הפגיעה המרכזית היא בצד ימין של הרכב של התובעים, מה שמוביל למסקנה חד משמעית כי רכבו של הנתבע הוא שפגע ברכבה של התובעת, שכן אם התובעת היתה פוגעת בנתבע – הנזק המרכזי שלה היה אמור להיות בחזית הרכב, וגם רכבו של הנתבע אמור היה להינזק יותר (בייחוד לפי טענתו שהתובעת נסעה מהר במיוחד).

לשון אחרת: התובעת נסעה בדרך הילוכה והנתבע הוא שעשה 'מעשה בידיים' כדי להיכנס לנתיב שהיא נסעה בו, ומן המעשה הזה נולד הנזק בפגיעה ישירה. 'פעולת הנזק' היא הכניסה אל הנתיב, ופעולת התובעת רק הביאה את הרכב שלה אל המרחב שבו הנזק אירע.

במקרה הנדון לפנינו חלה תקנה 64(ב)2 לתקנות התעבורה תשכא, אשר קובעת כך:

64. נוהג רכב היוצא מחצרים, מדרך גישה לבית, מתחנת דלק, מתחנת שירות, ממקום חניה לכלי-רכב וכיוצא באלה או מכל מקום שאינו דרך, והוא עומד להיכנס לדרך או לחצותה – [...]

(2) יאט ויתן זכות קדימה לכלי רכב המתקרבים באותו כביש לפני שייכנס לכביש.

אמנם, הנתבע טוען שהוא נהג בזהירות והביט במראות כהרגלו פעם אחת לפני היציאה, ולעומתו התובעת היא שהגיחה מאחור במהירות. אבל קשה לצייר כיצד טענת הנתבע עומדת במבחן תצלומי התאונה. אמת כדבריו שהפגיעה איננה בחלקו האחורי של הרכב, אך נראה שגם אם התובעת נסעה במהירות – קשה להבין כיצד אירעה הפגיעה בדופן של רכבה, אא"כ מקום החניה היה בנקודה מפותלת מאוד אשר בה אי אפשר לראות מן המראות ליותר מעשרה מטרים גם תוך

עמוד 4 מתוך 8

כדי יציאה איטית מן החניה ובחינה מחודשת של הדרך (למעלה מן הצורך, שיטוט ברחובות 'התאנה' ומעלה מיכאל' באמצעות 'גוגל מפות' מביא אל הרושם שאין שם נקודת חניה שמסתירה את הראיה לאחור באופן משמעותי כל כך).

זאת ועוד, הנתבע טען בפנינו שהוא הביט במראות פעם אחת לפני היציאה. מן האמור בלשון החוק נראה שלא דיי בהבטה אחת במראות, כי צריך לשלב את היציאה מן החניה במבט אל האזור שממנו עשוי להגיח רכב אשר לו שמורה זכות הקדימה. מאחר ורחובות התאנה ומעלה מיכאל הם רחובות שכיוון הנסיעה בהם חד-סיטרי הנתבע היה צריך להביט רק בדרך שמאחוריו כל העת, כי רק משם הרכבים באים, נראה ברור כי באם הנתבע היה שומר על קשר עין עם הדרך שמאחוריו בכל עת שהוא יוצא מן החניה – התאונה היתה נמנעת.

כמו"כ הנתבע לא טען שהוא יצא מן החניה לאט (כפי שמורה לשון החוק), וכשאנו מתבוננים בתצלומי התאונה – נראה שהיציאה מן החניה לא נעשתה באיטיות הנדרשת. שכן אם התובע היה נוסע לאט ביציאתו מן החניה – גם אם הוא לא היה מספיק להגיב לנסיעת התובעת – הפגיעה ברכב התובעת היתה צריכה להיות פחות עמוקה ולהתפשט באופן שווה לאורך הרכב בצורת שריטה אחידה. לעומת זאת תצלומי הפגיעה מצביעים על פגיעה מקומית משמעותית ועמוקה בדופן ימין של רכב התובעת.

ח. האם גם הנתבעת נחשבת "שלא ברשות"?

הנתבע טוען, שהוא ראה בעיניו כי התובעת נסעה במהירות גבוהה מאוד.

ואף מדברי התובעת נראה שהיא נהגה מהר מן האופן שבו היא רגילה לנסוע, אבל לפי דבריה היא רגילה לנסוע בתוך היישוב מאוד לאט, כך שאין מדבריה ראייה שנסיעתה במקרה הזה היתה גבוהה מן המהירות המותרת על פי חוק.

מה הדין כאשר יש מחלוקת בין מזיק וניזק האם רק אחד היה "שלא ברשות" או ששניהם היו "שלא ברשות"?

כאשר יש מחלוקת אם המזיק עשה שלא ברשות או הניזק עשה שלא ברשות, אז הדין הוא כמו בכל מוציא מחבירו שעליו הראייה (ראו ערוך השולחן שעה, כ). אבל כאשר ברור שיש מזיק, חלה עליו חובת הראייה כדי להיפטר. כן כתב החזון איש (ב"ק ז, ז):

ויש לעיין בבעלים אומרים ששמרו כראוי, אי על הבעלים לברר בעדים או על

הניזק לברר שפשעו הבעלים. ומשמע דעל הבעלים לברר, כיון דההיזק לפנינו

חשיב המזיק כטוען דבר מחודש ועליו לברר

וכעין זה מצינו ברמב"ם (בפ"ב משאלה ופקדון ה"ח):

**שאל מן השותפין ונשאל לו אחד מהן, וכן השותפין ששאלו ונשאל לאחד מהן
הרי זה ספק אם היא שאלה בבעלים או אינה לפיכך אם מתה אינו משלם ואם
תפסו הבעלים אין מוציאין מידם. פשע בה השומר הרי זה משלם.**

ולשון הרב המגיד: "דעתו ז"ל שהפושע הוא כמזיק ... וכיון שהוא כמזיק ואין שם ראיה ברורה לפטרו חייב לשלם". עכ"ל. ומבואר שאין אומרים בכי האי גוונא 'המוציא מחבירו עליו הראיה', כי מאחר ולדעת הרמב"ם הפושע הוא כמזיק והשומר פשע – מכאן ואילך על המזיק להביא ראיה ברורה על מנת להיפטר.

(וראו עוד כעין זה בבא מציעא מב ע"ב בסוגיית אפוטרופא דיתמי בר"ן, רשב"א ורמב"ן; קובץ שיעורים ב"ב סי' תרנח; 'חוק לישראל', נזיקין, עמ' 398-395)

בנדון דידן, טענת הנתבע שהתובעת נסעה אף היא שלא ברשות לא באה לעקור את סיבת חיובו מעיקרא, כי מאחר ועובדת הנזק והיותו 'מזיק' ברורות - טענתו להיפטר מסיבה צדדית (שגם התובעת השתמשה ברשות הרבים שלא ברשות) – היא טענה להיפטר מחיוב ברור, ובכי האי גוונא חובת ההוכחה מוטלת על המזיק.

ט. מה משקל הודאת התובעת באשמה בעת התאונה?

על שני הצדדים, במקום התאונה ובסמוך לה התובעת הודתה בפני הנתבע כי התאונה נגרמה באשמתה ומשום שהיא מיהרה בנסיעה. אולם כעת התובעת חוזרת בה מהודאתה וטוענת שהיא אמרה את הדברים תחת לחץ האירועים באותו הזמן, ולפי תיאור האירועים מצד התובע נראה שהתובעת חזרה בה מן הדברים מעט אחר התאונה עצמה.

דיון: בנדון זה, ישנן שלוש סיבות שבגללן אין לייחס משקל להודאת התובעת:

1) התובעת לא הודתה בפני הנתבע על עובדה מסוימת אשר על פיה הנתבע פטור. וגם לא אמרה לו 'אין לי עליך תביעת ממון' או אמירה אחרת אשר משמעותה שהיא מוותרת על זכויותיה בנזק. אלא שאמרה דרך התנצלות שהיא אשמה בתאונה כי מיהרה. מתיאורה את האירוע נראה שלא זו בלבד שאין בידיה את הכלים ההלכתיים כדי לדון ולהכריע לרעת עצמה, אלא שלא היו בידיה באותם רגעים גם מכלול העובדות כדי להכריע באופן מוחלט שהיא אשמה. ואף שאמרה שהיא מיהרה, אין בכך הודאה שנסעה מעל המהירות המותרת.

ונראה שיש חילוק בין הודאת הבע"ד בעובדות פשוטות ('חייב אני לך מנה', 'התקבלתי ממך מנה', 'שורי הזיק'), לשיפוט של הבע"ד את פעולותיו ('סליחה, זו אשמתני'). ובייחוד בחיובי נזיקין כי פעמים שלאדם תהא תחושה שהוא האשם בנזק, אבל התחושה שלו נוגדת את הדין שעולה מניתוח העובדות כפי שהן לפנינו (ויש לדון בסוג הודאה כזה לאור מח'.

עמוד 6 מתוך 8

- (2) לדעת חלק מן הראשונים הודאה שלא נאמרה בפני שני עדים אינה הודאה כלל, אלא היא "דברי רוח" ו"מילי דכדי". רק אם ההודאה נאמרה בפני עדים יש להתייחס אליה ברצינות, כי רק בפני עדים אדם נוהר ומדקדק בדבריו ואינו מדבר כמהתל (בעל המאור סנהדרין ז ע"ב; ראב"ד שהובא בשיטה מקובצת ב"ב מ ע"א ועוד).
- [אמנם דעה זו אינה מוסכמת על כל הראשונים. למשל, לדעת הריטב"א (ב"ב מ ע"א) הודאה אף שלא בפני עדים היא הודאה גמורה "דלא איברו סהדי אלא לשקרא". ואף שבנדון דידן יכולה הנתבעת לטעון שטעתה, במיגו שהייתה מכחישה את ההודאה מכלל וכלל, מ"מ הרי אין אומרים מיגו להוציא.]
- (3) הנתבעת טענה שההודאה באשמה נאמרה בשעה שהייתה לחוצה ותחת השפעה רגשית מהתאונה. אך במחשבה לאחור התאונה לא נגרמה באחריותה. יש סברה לקבל טענה זו כאמתלא המבטלת את ההודאה. וכמו שנכתב ב פס"ד של הרב אברהם דוב לוין (ירושלים דיני ממונות ובירורי יוחסין יד עמ' שסה):

'נהג שחווה תאונה, בשעה שיוצא ממכוניתו לבדוק מה שקרה, נמצא באותם רגעים - לפחות - במצב לחץ טראומתי כתוצאה מתחושת חוסר אונים וחוסר שליטה עד כדי בריחה לפנטזיה, דיסוציאציה ולקיחה עצמית של אחריות ואשמה' (מתוך מאמר מדעי בנושא הפרעת דחק פוסט טראומטית). מכאן נראה שגם אם באותו רגע של יציאה מהמכונית לבדוק את מה שקרה "הודה" באשמה, אין זו הודאה מחייבת.

משום שהודאה באשמה כזו היא תופעה שכיחה, ההודאה אינה יכולה לעמוד בפני עצמה, והיא מחייבת חקירה של בית דין על נסיבותיה וכנותה (לכן גם לדעות המצמצמות את האפשרות לטעון לאמתלא בדיני ממונות – עדיין ניתן לטעון לאמתלאות בטענה שאירעו אירוע שכיחים המבטלים את ההודאה (ראו שו"ע חו"מ סי' כ סע' כא, ובקצוה"ח שם).

לסיכום, אין בהודאת התובעת משום הודאה שתשנה את מאזן האחריות בין הצדדים. האחריות עדיין מוטלת על הנתבעת, ולכן עליו לשלם בגין הנזק שגרם.

י. החלטות

1. על הנתבע, לשלם לתובעים, את נזקי התאונה בסך 6,184 ₪
2. על סכום זה יש להוסיף מחצית מן האגרה ששולמה ע"י התובעים בסך 100 ₪. מעבר לכך אין חיוב בהוצאות.
3. על הנתבע לשלם סך של 6,284 ₪. התשלום בתוך שלושים יום מתאריך פסק הדין.
4. היות שמדובר בהליך מהיר, על פי סדרי הדין של הרשת אין אפשרות ערעור.

פסק הדין ניתן היום י"ח באלול תש"ף, 7 בספטמבר 2020

והאמת והשלום אהבו

הרב יוסף גרשון כרמל, אב"ד